

Fábián Zoltán

8-12 ÉVES JÁSZSÁGI GYEREKEK ÉRTÉKRENDJÉNEK ÉS ISKOLAI KÖZÉRZETÉNEK VÁLTOZÁSAI

A feladatul választott jászsági régió iskoláiban egészen *konkrét* helyzetképet szeretnénk volna kapni néhány kérdéskörben.¹ „Világmegváltó” felfedezések helyett szerény adatokkal kívántuk a most folyó átalakulást jellemezni, főként a gyerekeknek az iskolához, tanuláshoz stb. való viszonya *változásainak* kiderítésével. Kézenfekvő, hogy megfigyeléseinknek csak *itt és most* van hitele, habár bízunk benne, hogy néhány tendencia jelzése másoknak is tanulságos lehet.

Még ennyire szűk körben is meglehetősem bonyolultak lehetnek a választott problémák és az alkalmazott módszerek. Szerettük volna megtudni, hogy

- mit tartanak igazán fontosnak, értékesnek a mostani iskolás gyerekeink?
- A nagyon hosszú iskolában töltött idő megfelelő befektetés-e a számukra?
- A mai iskolai tanulás nekik való-e? Egyáltalán: meglelte-e már az iskola a maga sajátos funkcióját az ezredvég társadalmi kihívásaira?
- Pedagógusaiktól azt kapják-e a gyerekek, amiket spontán nevelődéssel, önfejlesztéssel, szűk családi hatásokkal - esetleg az utcán - nem lehet megszerezni?

¹ *A Jászberényi Tanítóképző Főiskola neveléstudományi tanszéke támogatást nyert a Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottsága 1996. évi pályázatán (A tanulók értékrendjének, az iskolához és a tanuláshoz való viszonyának változásai a Jászországban címmel.)*

Az ilyen és a hasonló kérdéseket nem könnyű feltenni sem a gyerekeknek, sem a felnőtteknek.

Feltételezéseink szerint a feszültségterhes aktuális társadalmi hatások ellenére (pl. munkanélküli családtagok; elszegényedés; megfakult perspektívák; deklarált egoizmus stb.) talán megoldható a kulcsfontosságú kapcsolatok megerősítése és kiterjesztése, a szeretetteljes családi életben, az örömet adó iskolai tanulásban, a társas együttlétekben stb.

Külön is fokozott figyelemmel igyekeztünk követni a felnőtt és a gyermek interperszonális kapcsolatait, mivel ezek a vizsgált viszonyok kulcsmozzanatai.

A tanuláshoz, iskolához fűződő viszonyok - a közhiedelemmel ellentétben - nem a tágabb környezeti közeghatások szükségszerű velejárói, hanem nagyon is személyfüggő tényezők, a szülők és a pedagógusok előrelátó (netán elvakult) bánásmódjának a következményei.

A gyerekek - 8-12 éves korúak - iskolai tanulással kapcsolatos vélekedését

legkönnyebben *direkt rákérdezéssel* (szóban, írásban) reméltük megismerni, hasonlóan ahhoz, ahogy az országban számos kutató tette és teszi.

Az összegyűjtött hatalmas tényanyagból most csak a legjellemzőbbeket célszerű bemutatni.

1. Az iskolai *tanulás szükségességét* csaknem minden gyerek elismeri.

A Jászság 18 településének több iskolájában a megkérdezett gyerekek többsége igazában szívesen jár iskolába, sok dolgot szeret benne, nélküle talán még boldogtalan is lenne. Nem vonják kétségbe az *iskola* fontosságát.

Ebben a tekintetben észrevehető romlást vagy visszaesést nem tapasztaltunk a Jászságban.

A gyerekek válaszai általában őszinték, csak elvétve találni köztük bohóckodásra, nyílt szembenállásra utaló jeleket. Lényegében elfogadják az iskola, a tanulás szükségességét.

(Kell, hogy okosabbak legyünk, ne legyünk analfabéták, vigyük valamire az életben. Legyen munkánk, szakmánk legyen stb.) A kisebbek vitathatatlanak tudják az iskolába járást. („Itt van az osztályunk”, „Mindenkinek kell járni”, *tudni kell olvasni meg számolni stb.*)

Amíg a 9-10 évesek alig mondanak többet a lakonikus *igen avagy nem* válasznál, a felső tagozatosok többsége egy-két mondattal indokolja is a véleményét.

A tanulók pozitív kötődése - sok egyéb mellett - különösen két fő motívumra vezethető vissza::

- Sok érdekes, nagyon fontos dolgot lehet tanulni az iskolában, (a hagyományos tantárgyi tartalmak mellett a számítógépezést, képmagnó bejátszásokat, idegennyelvi órákat, látványos természeti kísérleteket stb.)
- Együtt lehetnek a barátokkal, osztálytársakkal, nagy szabadságot érezhetnek a tevékenységek - játékok, kommunikációk - végzésében.

A gyerekek többnyire a napi konkrét élményvilágban élnek; alig van jele annak, hogy a „külső világ” érdemben beleszólna az osztályteremben történetekbe. A szülők munkavégzési és anyagi gondjai, a létbizonytalanság, a politikai konfliktusok, a települési problémák stb. nem igen jutnak át a tanterem falain.

Érdekesség kedvéért álljon itt a lista, hogy az idén a jáász iskolákban miféle újdonságok ragadták meg leginkább a tanulókat!

Mi volt az iskolában a legeslegérdekesebb?

*Amit a Föld belsejéről hallottunk - A Földön kívül is lehetnek élőlények
- A térkép - A kőolajfúrás - Mit lehet a fa évgyűrűiből kiolvasni? - A csiga, a giliszta, a pióca mozgása - A bálna is tüdővel lélegzik - A csontváz - Az emberi szervezet - A gyümölcsök - A számítógép -*

Földrazi gyűjtemények - Kísérletek, videofelvételek természeti jelenségekről - Az idegen kultúrák - Az őskor - Magyar történelem (IV.Béla, Hunyadiak, Rákóczi, Wesselényi, Világosi fegyverletétel,, történelmi mondák, regék) - Gépgyártás - Gombfelvarrás - Sípkészítés - A negatív számok - A hatványozás - Az egyenlet - A mértékegységek - Feladatkészítés - Az ige - a melléknév - a szófajok - Angol szavak, pl. a testrészek - Ady élete - Zeneszerzőkről - Egészséges életmód - A kábítószeres hatása - Népszokások, pl. a betlehemezés stb

Nagyon kevesen reagáltak így: „Nem volt semmi érdekes.”

Arra a kérdésre, hogy miről lenne jó többet tanulni (megtudni) az iskolában, szóban és írásban a következőket emelték ki:

3-4.osztályosok:	6. osztályosok:
- matek, számítástechnika (134)	- biológia, egészséges élet (124)
- környezetismeret (természet) (122)	- történelem (115)
-magyar nyelv és irod. (117)	-idegen nyelv (79)
-idegen nyelv (angol,német,francia,japán) (84)	- irodalom (59)
- játék, testnevelés (68)	- számítástechn.,számítógép (59)
- emberről	- osztályfőnöki témákról (47)
	- szakkörök anyagáról (35)

(1) - semmiről (4) | - már semmiről (4)

Szembeötlően kevés a *semmi többre nem kíváncsi (minimalista)* választ adó tanuló. Talán a televízió hatása, a nyitottabb és gyakorlatiasabb környezet játszhatnak ebben szerepet.

- Örvedetes változás a *számítástechnika* és az *idegennyelv* iránti felfokozott érdeklődés. Ugyancsak szimpatikus dolog a felső tagozatosaknál jelentkező igény az *osztályfőnöki* beszélgetésekre, vitákra - főként etikai témákban.

2. Nem ennyire egyértelmű viszont a gyerekek *iskolai általános közérzete*, érzelmi tónusa.

Több iskolában kérdőlapon válaszokat kértünk a 8-12 éves tanulóktól, hogy miféle *örömteli* avagy *keserű* élményekre emlékeznek az iskolából; mikor volt nagyon érdekes, mikor maradt hiányérzetük stb. A több száz válasz kissé sivár képet fest az iskoláról, de gyanítható, hogy ez nem valami jászági specialitás, hanem országosan is hasonló a helyzet.

Jellemzésül néhány választípust érdemes áttekinteni.

EMLÉKEZETES NAP (Összesített adatok)

Neked mi volt az iskolában a legemlékezetesebb élményed?

Élmény	4.	3- osztály	6.	osztály
	☺ öröm	☹ bánat	☺ öröm	☹ bánat
Újat tanultam, megértettem valamit	25		18	
<i>Jó (rossz) jegyet kaptam az órán</i>	28	22	10	19
<i>Tantárgyi javítás</i>	21	43	27	39
<i>Dolgozat eredménye</i>	2	31	20	41
<i>Külön megdicsérték, szidtak</i>	9	10	6	14

<i>Beírást kaptam</i>		15	7	1
<i>Bezártak</i>		6		
Társak reakciója	15	4		5
Szüleim örültek	3			1
<i>Sikeres felvételi</i>	5			
Csoportunk győzött	12	7	24	
Vetélkedőn sikert értem el	7	2	33	7
Szólószereplésem jó volt	26	2	9	
Sokat játszottunk	18		3	
<i>Új pedagógus jött be</i>	5			12
Iskolai buli, bál	16		7	
Órán kívüli élmény, kirándulás	44		6	
Filmvetítés	14			
Minden nap ilyen			6	
<i>Nagyon unalmas volt</i>		19		6
<i>Elmaradt a tanítás</i>	53		22	
Balesetem, betegségem		3		
Egyik társunk lopott		6		
Beugrattak, csúfoltak		14		3
ÖSSZESÍTVE	308	184	198	149
Ebből tanulási élmény	85	120	81	104
<i>A pedagógus személyéhez járul:</i>	<i>123</i>	<i>146</i>	<i>92</i>	<i>132</i>

A kérdésekre adott válaszokból markánsan kiderül, hogy a két korcsoport között sokkal kisebbek a tipikus eltérések, mint az egyes iskolák, egyes pedagógusok között.

Figyelmet érdemel, hogy az összes öröm alig 40-50%-a, de a bánat túlnyomó része (80-90%-a) a pedagógus személyéhez is kapcsolódik!

Hasonlóan sokszínű a különböző *tantárgyakhoz való viszonyuk* is.

Az egyes tantárgycsoportok kedveltségi rangsorai a kérdezettek között:

Rangso r	3-4.oszt.	Rangso r	6.oszt.	Megjegyzések
1.	matematika- informatika	1.	biológia	<i>A megkérdezettek közül</i>
2.	testnevelés	2-3.	Ének-zene	<i>-93%-nak van 1-2 kedvelt</i>
3.	idegen nyelv*	2-3.	idegen nyelv*	<i>tárgya,</i> <i>- 2% nem válaszolt,</i>
4.	magyar irodalom	4.	testnevelés	<i>- 4,6% „egyiket sem”</i> <i>kedveli.</i>
5.	környezetism eret	5.	történelem	<i>Néhányan csak a tanár</i> <i>személyére</i>
6.	ének	6.	magyar irodalom	<i>szavaztak (hatodikosok)</i>
7.	rajz	7.	földrajz	<i>Akadtak előző évi tárgyra</i> <i>szava-</i>
8.	technika	8.	rajz	<i>zók is (környezetism.).</i>
9.	egyéb (hittan,ember tan)	9.	matematika- informatika	
		10.	technika	

- *német, angol, francia, japán (az orosz nem kedvelt!)*

Választásuk indoklásakor az egyik osztályban feltűnően lelkesen írtak a magyar irodalomról vagy az énekről, másutt viszont a földrajztól való félelmükről vagy a magyart övező unalomról vallottak. A matematikát, az idegen nyelvet is a *pedagógustól függően* imádják avagy rettegik.

Mindezek miatt a tantárgyak összesített kedveltségi rangsorait nagy fenntartásokkal lehet csak fogadni. Persze a másféle kérdéseknél is ugyanez a helyzet, és ez a kérdőíves vizsgálatok tipikus hibaveszélye a gyerekeknél. Ezt tudva mindig egy másik próbát is megcsináltattunk a gyerekekkel („képszavazás”), s ezzel valamelyest kontrollálhattuk az adatokat. Ennél a

feladatnál össze kellett kötniük a tantárgyak nevét valamely érzelmi tónus rajzos megnevezésével (*örülök, érdekel, unom, félek tőle stb.*) A felső tagozatos gyerekek pl. így szavaztak : (A szavazatok abszolút számával)

KÉPSZAVAZÁS: A tantárgyak érzelmi tónusa

Tárgy:	össz:	remek a tanár	örülök	jó fej- torna	érdeke s	játéko s	elke- serítő	unom	nehé z	félek tőle
Magyar	486	116	352	63	56	5	24	41	20	11
Történelem	456	49	73	42	156	0	53	39	42	6
Matematika	416	22	41	160	19	2	36	26	104	6
Biológia	405	21	61	21	167	1	69	34	16	15
Idegen nyelv	378	25	104	51	24	6	52	50	53	12
Ének	476	94	200	9	11	22	11	109	2	18
Technika	436	51	120	0	62	23	9	83	14	14
Testnevelés	576	37	96	15	52	325	51	0	0	0
Rajz	440	110	217	4	42	19	6	31	4	11
Környezeti ismeret	220	24	56	13	63	3	17	36	8	0
Földrajz	423	88	44	28	47	0	56	90	23	55

Feltételeztük, hogy a felnőttek - szülők és nevelők - elfogadottságát csak részben határozza meg a tárgyi tudásuk (iskolázottságuk), hiszen a másféle emberi értékek sokszor jóval fontosabbá válhatnak a tartalmas, örömteli életmód kialakításában. A gyerekek játéka és tanulási mentalitása minden bizonnyal elég megbízhatóan követi az értékváltozásokat.

Az iskolai munka szempontjából hagyományosnak számító értékek ebben az évszázadban alaposan megváltoztak, átrendeződtek. Konkrétan:

Az iskola mint értékőrző-közvetítő intézmény megítélése jelentősen átalakult. Ma már aligha vitás, hogy az emberformáló tényezők sorában csak az egyik az iskola s talán nem is a legfontosabb.

Felértékelődött az otthon súlya, amennyiben a mindennapos gondozó ellátáson kívül újabb és újabb információs csatornákat működtet (tévé, rádió, internet, mobil telefon, személyi számítógép, fax stb.) Ezek nemcsak „vannak” a családokban, de korán hozzájuk is fér a gyerek, megtanul velük bánni. A televízió - ami nem újdonság - nagyhatalom. A Jászságban is napi 1,5 órát töltenek a gyerekek a képernyő előtt, a hét végén még többet. Képmagnó a családok közel 20%-ában van, a kazettakölcsönzés hálózata jól kiépített.

Kitágul a bejárható világ a saját kerékpárral, családi autóval, lakókocsival. Az igaz, hogy az otthoni gazdaság - ahol segédkezni lehetne - vidéken is visszaszorul, haszonállatok helyett esetleg más háziállatok (kutya, macska, galamb stb.) lesz a főszereplő. A házimunkák jelentős része pedig egészen más manapság, mint régen (mosás, főzés, porszívózás, bevásárlás stb.) A kicsit is tehetősebb szülők akaratlanul a készen kapható javak fogyasztására szoktatják a fiatalokat.

A család és az iskola viszonyában ugyan nincsenek látványos „földindulások” a Jászságban, de úgy tűnik, hogy fokról fokra egyre

közelebb húzódnak egymáshoz. A család mintha félteni kezdené az iskolát - a váratlan átszervezési gondok, a NAT-ot övező szóbeszéd, egyes önkormányzati „átvilágítások”, ésszerűsítések, pénzügyi lefaragások stb. miatt -, az iskola pedig a családok stabilizálásában, erősítésében az érdekelt. Mindkét fél ráébredt, hogy az egymásra mutogatással nem lehet semmire sem menni, mert a gyerekek érdeke az eddigieknél jóval szorosabb együttműködést igényel! Közös lehet megkeresni a jóval eredményesebb „életre tanítás” módjait az iskolában is, odahaza is! A gyerekek ebben az életkori periódusban még hallgatnak az okos szóra, ha nekik való tevékenységekre, kezdeményezésekre adunk nekik lehetőségeket.

- A tanulás alaptevékenység-volta, örömadó jellege egyébként eléggé megfakult. Annak idején tényleg rengeteg mindent az iskolában lehetett legelőször megtanulni, ami komoly örömforrásnak számított. A most megkérdezett tanulók (mintegy 800-an) elképesztően sok mindent megismertek már az iskola előtt vagy mellett, aminek kétségtelenül van degradáló hatása. Némely tanulók szerint semmi újra nem tanítja már az iskola őket, ami erős túlzás, de van valami alapja a rohanó világunkban. Sok tanuló ma is élénken emlékszik az első betűk és számok megtanulására, de később már nagyon kevés a friss tanulási élménye. Néhány tanító (1-2) időt szán arra, hogy minden gyerek naponta vagy hetente elmondja, mi újat tanult meg az iskolában, de az osztályfőnöki szerep legyengülésével egyre ritkábbak ezek a megbeszélések. Otthon sem mondja el a legtöbb gyerek a *tanulási* élményeit, inkább csak mellékes epizódokról vagy a kapott osztályzatokról tájékoztatja szüleit. Számos szülő érdeemben nem is ért hozzá, amit a mai gyerekek tanulnak (pl matematikából, idegen nyelvből, történelmi leckéből, környezetismeretből), tehát nem tud sokat segíteni, partneri szerepkörét

érdemben ellátni, ha akarná sem A napközisek száma apadóban van a Jászságban is. (Miközben különösebben nem csökken a túlkorosak, évismétlők aránya.)

- A tudás, a hozzáértés jellege

A gyerekek - saját bevallásuk szerint - nagyon sok dologhoz „jól értenek”. Ez nem különösebben meglepő, hiszen a serdülés előtti gyerekek önismerete igen-igen gyenge. Ha már hallottak valamiről, vagy odaengedik valahová őket a felnőttek, máris „szakértőnek” vallják magukat. (*Jól értek a motor és autószereléshez, a traktorvezetéshez, a fodrászathoz, a betegápoláshoz, a képregény-íráshoz* - írták többen egy-két ismerkedő próbálkozás után.) Feltehetően hiányos vagy torz az iskolai *megméretettség*; a produktív feladatmegoldásokra nincs mód, nem jut rá elég idő. A NAT bevezetésével remélhetőleg javulni fog a tanulók önismerete, hangsúlyozottabb lehet a tényleges értékeken nyugvó értékelés.

A televízióból és más informális forrásból származó ismereteikre (tudásukra, tájékozottságukra) a legfőbb jellegzetesség ebben a gyermekkori periódusban az információk *eklektikus, válogatás nélkül fogyasztása*, miként erre a nemzetközi vizsgálati eredmények egybehangzóan rámutatnak. A gyerek nem tesz különbséget a fontos és az jelentéktelen információk között, túlértékeli a színes és mozgalmas képeket (*klippeket*), magától nem keresi az összefüggéseket, nem rendszerez, vakon elfogadja a sugalmazott értékítéleteket - pl. reklám-filmekben - és így tovább. A közeljövőben kiterjedő ún. *interaktív televíziózás* sem fog a helyzeten javítani, mert ez is a *fogyasztás* erőszakos manipulálásának eszköze lesz minden bizonnyal, a piac törvényei szerint.

Egyedüli kívánatos megoldás az iskola megerősítése lehet: a rendszerezett, kellően értékelt, fontos tudnivalókat és tulajdonságokat közvetítő, emberközpontú szerepének hangsúlyozásával, a megbízható egyéni referenciák (minősítések) adásával.

A főbb tevékenységformák változásai

- Az iskolához köthető értékek között elsősorban a *tudást* - ismereteket, készségeket, képességeket - emelik ki, valamint az egyéni fejlődésüket kifejező nevelői *értékelést*, amit magától értetődően elfogadnak. A tudáshoz vezető tevékenység, vagyis maga a *tanulási folyamat* azonban nem jelenik meg külön értéként. (Noha a hatodikosok közül többen is kiemelik, hogy az iskola megtanítja őket gondolkodni és tanulni.)

A tanulással szembeni ellenérzések leggyakoribb oka - sok gyerek szerint - a türelmetlen teljesítménykényszer, olykor teljesítményhajsza a tudás fölötti örömmérsék rovására.

Kezdetben reméltük, hogy néhány gyerek majd komoly örömforrásnak jelöli meg valami újnak az elsajátítását, a megtudás örömet-boldogságát -- nos, ilyen válaszokat *nem adtak!*

Az elvégzett kérdőíves és egyéb vizsgálatok egyik legmeggyőzőbb ténye, hogy az iskolában ez a korosztály feltűnően *keveset játszik*. A kisebbeket talán sajnáljuk is, de a 11-13 éves „előserdülő” emberkéket kevésbé szoktuk szánni miatta.

A játszás, játéktevékenység - mint örömet adó érték - a gyerekek tapasztalatai szerint nem tartozik hozzá az iskolához. A testnevelési játékokon kívül kevés lehetőség adódik az önfelelt, élményt jelentő játszásra, ami feltehetően komoly vesztesége az iskolának!

- *A szociális értékek* - a gyerektársakkal, nevelőkkel való kapcsolatok - formálásának ma is kulcsfontosságú terepe az iskola. Vitatni lehet ugyan a régebről megszokott *zártságát* és a kapcsolatformák *szegényességét*, mégis komoly hatással van a tanulók szociális fejlődésére a közös munka.

Határozott elmozdulást találtunk a társakkal való kötetlen beszélgetések valamint az osztályfőnöki megbeszélések iránti igény növekedését illetően a

kisebb és nagyobb gyerekeknél egyaránt. (Többet szeretnék tudni az emberekről.- Keveset beszélgetünk mirőlünk. - Jó volna tudni, hogyan kell élni. - Az illemről is tanulni kellene stb.). .

Az általános életértékek (többnyire szabályozó értékek) közvetítésére rendszerint kellő figyelmet fordít az iskola, mint pl. a fegyelmezettség, a kedvesség, az igazmondás, szolidaritás, jóakarat, tisztelettudás és hasonlók, másokra viszont kevesebbet. (Bizonyára a még mindig fellelhető nevelői autokratizmus miatt. Másfelől ezeket az iskola „átengedi” a többnyire *spontán* családi hatásoknak, rábízva az ügyet az otthoni életmódra.).

- Az „intellektuális iskolában” az *esztétikai élmények* eléggé a perifériára szorultak, amilyen pl. a gyönyörködés, nevetés, meghatódás, megrendülés stb. Ezeket ugyanis nem lehet a hagyományos módokon számon kérni, bevasalni a tanulókon. A művészeti értékek passzív befogadásán túlmenően a tényleges alkotó-kifejező tevékenységek végzésével vehetők csak birtokba ezek a különleges értékek. A Jászságban szerencsére évek óta vannak jó hagyományok, főként a néptánc, népdal, kézimunkázás, agyagozás stb. terén. Sok iskolában működnek ilyen körök, együttesek, szakkörök (A *Jászságért Alapítvány* igyekszik is ehhez pénzügyi támogatást adni.)

A mai jászsági iskolások értékvilágáról

Az egyik rajzos mesefolytatásos feladatban („*Csillaghozó mese*”) hatféle érték közül válogathattak. Az úgynevezett *szabályozó értékeket* („*életértékeket*”) végül is így rangsorolták a gyerekek:

RANGSO	ÉRTEK	alsósok (3-4.oszt.)	felsősök (6.oszt.)	összesen
R				
I.	<i>SZERETET</i>	354	73	427
II.	<i>BECSÜLET</i>	261	71	232

III.	<i>JÓSÁG</i>	157	63	220
IV.	<i>TUDÁS</i>	57	56	113
V.	<i>GAZDAGSÁG</i>	56	41	97
VI.	<i>MINDEGYIK</i>	21	18	39
VII.	<i>EGYIK SEM</i>	2	8	10

Nem csodálható, hogy ezekkel a túl általános kategóriákkal nem volt könnyű a gyerekek dolga. Látható, hogy az alsós tanulók szavazatai az első három helyen szereplő értékekre tömörültek, lévén ezek a családi nevelésben is hangsúlyosak. Náluk a tudás vagy a gazdagság harmadannyi szavazatot sem kapott, mint az előzőek. A hatodikosak viszont már arányosan válogattak, bár a sorrend náluk is ugyanaz.

A fogyasztható, birtokolható (faktikus) értékek többnyire kívül maradnak az iskolán. (Pénz, bolti árucikkek, szolgáltatások - közte televíziós adások -, a személyes holmik, könyvek, ajándékok és így tovább.) Máig sem dőlt még el, hogy ezekkel az értékekkel való bánni-tudásra szoktatásban van-e (s miféle) szerepe az iskolának. Bizonyára nem jó ezeket szemérmesen agyonhallgatni! A helyi tantervek kialakításakor mindenesetre ezekre is érdemes gondolni.

A világ számos részén, köztük hazánkban is időnként felüti a fejét az *iskola- a tanulás- és a pedagógusellenes közhangulat*, ami rendszerint a nehezülő élet problémáinak „áthárítása” egy "ártatlan" intézményre. Időnként ugyan rászolgálhat némely iskola a bűnbak szerepére, általában viszont nem. Vannak túlzó nézetek, melyek szerint az iskola fölösleges kolonc a társadalomban, ma már meg kellene szüntetni.

Szomorú tény, hogy a felnőtt társadalom végső elkeseredettségében *gyerekellenessé is válhat*. Az iskola azonban sosem lehet ilyen! A pedagógusnak elsősorban a gyerekek valós érdekeit kell szolgálnia, védenie és képviselnie, csak ezzel őrizheti meg a társadalmi presztizsét. Ha a gyerekek érzik, hogy az iskola őértük van, s a tanítók-tanárok habozás nélkül mellettük állnak, akkor nincs komoly baj az értékrendszerükkel, iskolai közérzetükkel.

Fontosabb tanulságok

A Jászságban végzett kutatások eredményei nem jobbak, nem is rosszabbak a máshol tapasztaltaknál. Megindult a mélyreható átalakulás, megújulás folyamata, amiben nemcsak a pedagógusok számítanak partnernek, de az iskolák tanulói is. A nem kis jelentőségű munkájukhoz megfelelő segítséget és támogatást remélnék.

Az iskolai munka újragondolása részben a NAT közelgő bevezetése miatt indokolt, részben pedig az iskola ember- ill. gyerekközelibbé tétele érdekében is.

A közreműködők igényt tartanak rá, hogy a Jászsági Pedagógiai Műhely keretében megkezdett akciók folytatódjanak, s arra is, hogy a feltárt értékvizsgálatok tanulságait a területünkön különféle programok kezdeményezésével próbáljuk meg messzemenően hasznosítani ill. érvényesíteni.

A jászsági iskolák helyi programjainak készítéséhez néhány szemponttal hozzájárulhatnak a vizsgálati tapasztalataink, különösen a következő kérdésekben:

A serdülést megelőző években most is a gyerekek „naiv romlatlanságából” érdemes kiindulni. Nem rossz vagy romlott ez a korosztály, ellenkezőleg: őszintén bízunk a felnőttekben s az intézményeikben, köztük az iskolában is.

- *A szülők, a pedagógusok iránti hitük utolsó és pótolhatatlan lehetőséget biztosít*

arra, hogy együttműködésüket megnyerve felkínáljunk egy átfogó értékrendszert

(ill. ennek az alapjait). A legalapvetőbb értékek stabil rögzítésére a leghatékonyabb

eszköz a tevékenységek öröme, sikere, boldogító mivolta.

- *Az a természetes, hogy az iskolás gyerek szeret tanulni, nagyon sok örömét*

lelheti benne. Amennyiben nem ilyen, úgy érdemes feltárni az okokat, s célravezető

módosításokkal élni. Legtöbbször pl. jobban kellene menedzselni a tudást és a hozzáértést,

kiemelve, hogy egy gyereknek ezek a legnagyobb értékei, ezek tekinthetők a legjobb

„befektetésnek”, amik többé nem vehetők el tőle.

- *Arra sem árt gondolni, hogy igazában a pedagógus képes legjobban megítélni, hogy*

valami újat, rendkívülit tudhattak meg a gyerekek. Érdemes ezt velük tudatosítani, kár lenne

szemérmesen hallgatni erről.

- *Sokkal de sokkal több játékra és mesére van szükség a jászsági iskolákban is!*

Nem valami infantilis megoldásokra, hanem a korosztálynak igazi örömeket adó formákra

van szükség. Fokozott figyelemmel kellene követni a gimnáziumba került - de még az

általános iskolai korcsoportoz tartozó - gyerekek jogos játék- és meseigényét is. Az eddigi

kezdemenyezéseket feltétlenül propagálni érdemes. (Játszóház, kézműves és rajzi

csoportok, színjátszó körök, ének-zene-táncpódiumok, környékbeli túrák és vetélkedők

stb.) Óriási lehetőségek rejlenek az iskolától és felekezetektől független, önkéntes

romantikus_ifjúság és gyermekszervezetek - pl. a több, mint 80 éves múltú cserkész

mozgalom -tevékenységében is.

- *Az időtálló, hagyományos értékek megőrzésére és felelevenítésére minden jász*

településen remek megoldások alakultak ki, legtöbbször az iskolásokra támaszkodva.

Mindezeket a NAT-hoz fűzött helyi programoknak okvetlenül meg kell tartania - még a

tanítási anyagban, módszerekben is.

- *Amennyiben az örömteli, biztató iskolának - egy-egy tantárgyának vagy*

pedagógusának - sikerül „megfogni”, netán rabul ejteni a gyereket, úgy jó eséllyel

ellensúlyozni lehet akár még a komor, sivár, zaklatott stb. családi hatásokat is. Ehhez

elsősorban a pedagógusokat kell „örömmre hangolni”, mosolyra és nevetésre bátorítani, hiszen

a rossz közérzetük, fenyegetettségük akaratlanul is átragad a gyerekekre, s valamikor egyszer

„búvópatakként” befolyásolja az új nemzedék életét!

- *A tömegkommunikációs eszközök - legfőként a televízió - értéksugalmazó*

hatásai feltartóztathatatlanok, értelmetlen dolog ezzel szembeállni. Inkább a valódi értékeit

pl. esztetikai misszióját és hasznát - érdemes erősíteni, valamint a helyi aktualitásait (ha

vannak ilyenek) célszerű kiemelni.

A dolgozatban bemutatottak csak egy kicsiny szeletét mutatják az átfogó kutatómunkának. Remélhető, hogy más fontos részletekről is sikerül majd tájékoztatni az érintetteket ill. a többi érdeklődőt is.